

SZÁSZ JÁNOS

DÁVID FERENC

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ KIADÁSA
BUDAPEST, 1982

OMNIA PROBATE

Dávid Ferenc, a magyar unitárius egyház mártírhalált halt első püspöke, saját hitvallása szerint azok közé tartozott „akik az eltemetett igazságnak a sötétből való előhozásán fáradoznak”.

E szellem vezette a Magyar Tudományos Akadémiát is, amikor halála 400. évfordulóján, 1979-ben a siklói várbán hol a XVI. században unitárius gyülekezet is működött — nemzetközi szimpoziumot rendezett, melyen hazai és külföldi tudósok nyilatkoztak meg Dávid Ferencről és a korszakról, melyben élt. Körükben tartott előadást az amerikai egyháztörténet-írás doyenje, dr. George H. Williams, a Harvard Egyetem Teológiai Fakultásának Senior-professzora, unitárius lelkész, akinek „Radical Reformation” c. 1962-ben megjelent testes kötete a legújabb angol nyelvű összefoglalása a XVI. század antitrinitárius és anabaptista törekvéseinek. Előadása sajtó alatt van az MTA kiadásában „Antitrinitarism in the second half of the 16th Century” c. kötetben, mely az év vége felé már az olvasó kezébe kerül. Williams is egyike azoknak, akik a tudós gondosságával tárták fel a Dávid Ferencre vonat-

kozó latin és más, nem magyar nyelven olvasható irodalmon alapuló kutatásokat.

1568 elején jelent meg az első latin nyelvű nemzetközi unitárius kiadvány, „*De falsa et vera unius Dei... cognitione*” — Az egy Isten hamis és igaz ismeretéről... — c. munka Dávid Ferenc és Blandrata György szerkesztésében. E munka címlapján olvasható Pál apostolnak a thessalonikabeli gyülekezethez írt első leveléből választott idézet *Omnia Probate quod bonum est tenete*, melyből az előszó címét választottam.

Dávid Ferenc sok mindent megpróbált élete folyamán, s amit jónak talált, azt mindhaláláig megtartotta. Ezért mondhatta már első magyar nyelvű művében, a *Rövid Magyarázat*-ban, hogy „csak az Isten igéjében kell azért megnyugodnunk és semmit azon kívül nem kell sem hinnünk, sem cselekednünk, avagy rendelnünk.”

Szász János unitárius lelkész, a jelen munka írója, dolgozatába belefoglalta az újabbkori magyar nyelven megjelent irodalom gazdag adatait is. Kérésünkre nem jegyzetelt monográfiát írt — erre később kerül majd sor —, hanem egy olyan olvasmányos könyvet, mely a mai unitárius és az unitárius gondolat iránt érdeklődő embereknek képet ad a korról, melyben élt, és Dávid Ferencről, az emberről, és tanításainak summájáról. A kéziratra több unitárius lelkész is észrevételeket tett, melyek jelentős részét a szerző elfogadta, és munkájában hasznosította. Mindamellett a kötetben foglalt megállapítások és a szellemi légkör beállítása a szerző személyes felfogását tükrözik.

Az idén van 425. éve annak, hogy 1557-ben Dávid Ferenc a XVI. századi erdélyi reformáció vezéralakjai

közé emelkedett, és munkásságára kortársai és ellenfelei egyaránt kezdtek felfigyelni. Egyike az erdélyi kultúrtörténet jelentős személyiségének, akinek számottevő része volt az ugyancsak 425 évvel ezelőtt alapított kolozsvári unitárius kollégium megszervezésében.

Dávid Ferenc a reneszánsz és a humanizmus hatása alatt dolgozó, mélyen hívő vallásos ember volt, akinek munkássága nyomot hagyott kortársain, s akinek teremtő unitárius évtizedei állandó küzdelemben teltek el.

Halála után két évvel — most 400 éve —, 1582-ben jelent meg a „*Defensio Francisci Davidis*” c. latin nyelvű, kortársai által védelmére írt munka második kiadása. Itt jelent meg *Dávid Ferenc* utolsó munkája a „*De Dualitate*”, melynek magyar fordítását *Márkos Albert* készítette, és 1943-ban alulírott rendezte sajtó alá. Ebben írta *Dávid Ferenc* emlékeztetőül a következőket: „*A Krisztusban való hit nem egyéb, mint a hit az Atyának a fiú által megjelentetett bizonyágtételében, mely hitnek ismertető igaz jelle a bennső tisztaság, a szeretet, a külső jámbor élet és a jó cselekedetek...*”

E gondolatok jegyében ajánljuk az olvasónak jelen kiadványunkat.

1982 november hava

Dr. Ferencz József